

შფანაბისა და გამომცდების
ეროვნული ცენტრი

Քաղաքացիական կրթության թեստ

Հրահանգ

Ձեր առջև քննական թեստի էլեկտրոնային բուկլետն է:

Ուշադիր ծանոթացեք առաջադրանքների հրահանգներին, ճիշտ ըմբռնեք յուրաքանչյուր առաջադրանքի պահանջը, այնուհետև պատասխանեք հարցերին:

Թեստի առավելագույն միավորն է՝ 60

Թեստի վրա աշխատելու համար տրվում է 5 ժամ

Մաղթում ենք հաջողություն:

Հրահանգ

➤ Առաջադրանք՝ ընտրովի պատասխաններով (№1-13, 21.1, 25.1-25.3)

Յուրաքանչյուր հարցին տրված է չորս ենթադրական պատասխան: Դրանցից միայն մեկն է ճիշտ: Պատասխանների թերթիկի վրա, ճիշտ պատասխանի համապատասխան վանդակում, դրեք **X** նշանը: Ոչ մի այլ նշում չի ընկալվի էլեկտրոնային ծրագրի կողմից: Եթե ցանկանում եք ուղղել նշված պատասխանը, ապա ամբողջությամբ ներկեք այն վանդակը, ուր դրել եք **X** նշանը և այնուհետև նշեք պատասխանի նոր տարբերակը: Ուղղած պատասխանը կրկին անգամ հնարավոր չէ ընտրել: Յուրաքանչյուր առաջադրանք գնահատվում է 1 միավոր:

1. Վրաստանի Սահմանադրության համաձայն², ո՞ր սկզբունքների հիման վրա են վարում դատական գործերը:

ա) Հավասարության և մրցության,

ծ) Վաստակի և ճանաչման,

ճ) Հիերարխիայի և արտոնության,

դ) Թափանցիկության և համերաշխության:

2. Կոնֆլիկտային իրավիճակում վարքի ո՞ր ուղղմանն է բնորոշ ինչպես ասերտիվության, այնպես էլ գործընկերության ցածր մակարդակը:

ա) Համակերպում,

ծ) Խուսափում,

ճ) Մրցակցություն,

զ) Համագործակցություն:

- 3.** Վրաստանի սահմանադրության համաձայն, որը չի համարվում մունիցիպալիտետի սակրեբուլոյի (շրջանային ժողով) անդամների պարտականությունը:
- ա) Պահպանել Վրաստանի սահմանադրությունն ու օրենքը,
 - ծ) Հանդիպել քաղաքացիներին մունիցիպալիտետի սակրեբուլոյի կանոնակարգով սահմանված կանոնների համաձայն,
 - զ) Ներկայացնել առաջարկություն մունիցիպալիտետի սակրեբուլոյի վարչական-իրավական ակտ հրապարակելու մասին,
 - զ) Մասնակցել մունիցիպալիտետի սակրեբուլոյի նիստերին և մունիցիպալիտետի սակրեբուլոյի հանձնաժողովների աշխատանքներին:

4. Ո՞ր պարզաբանումը չի համապատասխանում սոցիալիզացիայի հասկացության իմաստին:

- ա) Հասարակական վարքի մոդելների և համակեցության համար անհրաժեշտ ունակությունների ուսումնառություն,
- բ) Մշակույթի հետ կապված արժեքների և հայացքների ուսումնասիրություն,
- գ) Որոշակի սոցիալական դերերի յուրացում և հարմարեցում,
- դ) Հասարակության կողմից մարդու մարզինալացում:

5. Վրաստանի Օրենսդրության համաձայն, որ իրավունքից չեն օգտվում Վրաստանում բնակվող օտարերկրյա քաղաքացիները:

ս) Ազատ տեղաշարժվելու և բնակավայրի ազատ ընտրության,

ծ) Անձնական, գույքային և մյուս իրավունքները պաշտպանելու համար դատարան և այլ պետական մարմիններին դիմելու, անկախ իրենց իրավական վիճակից,

զ) Վրաստանում գործող քաղաքական միավորումներին անդամակցելու և դրանց գործունեությանը մասնակցություն ցուցաբերելու,

զ) Վրաստանի քաղաքացիների նման մշակութային արժեքներից օգտվելու:

6. Սահմանադրության մասին դատողություններից, ո՞րն է ճիշտ:

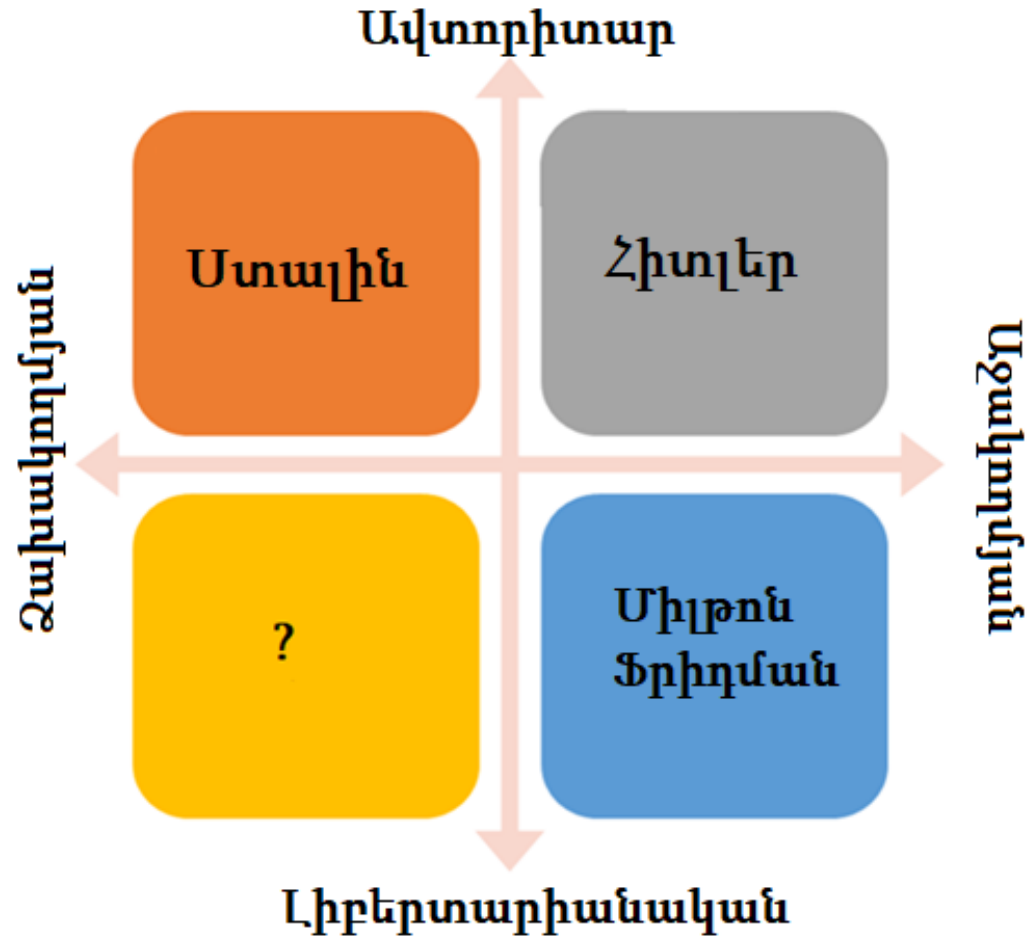
ս) Սահմանադրությունը, որպես պետության հիմնական օրենք, ժամանակակից նշանակությունը ձեռք է բերել XVII դարում և այսօրվա դրությամբ այն բարձրագույն իրավաբանական ուժ ունեցող փաստաթուղթ է հանդիսանում:

ծ) Սահմանադրությունն ընդունվում է փոքրաքանակ արտոնյալ սոցիալական խմբերի բարեկեցության համար և մյուս ցանկացած օրենքները պետք է ընդունվեն սահմանադրությանը համապատասխան:

զ) Սահմանադրությունը ենթաօրենսդրական իրավական ակտ է, որը սահմանում է նախարարական կաբինետը՝ նախագահի կարգադրությամբ:

զ) Սահմանադրությունը ոչ նորմատիվ իրավական ակտ է, որը բաշխված է դասակարգումների տարբեր նշաններով՝ ձևի, գործողության ժամկետի, փոփոխություններ մտցնելու առումով և այլն:

7. Միեմայում պատկերված է քաղաքական կողմնացույց, համապատասխան քաղաքական գործիչներով և գաղափարախոսական ուղղություններով: Ո՞ր քաղաքական գործիչն է համապատասխանում սիեմայում ներկայացված հարցական նշանին:

- ա) Ռոլանդ Ռեյգան,
- բ) Ֆիդել Կաստրո,
- գ) Մահաթմա Գանդի,
- դ) Մաո Ցզե Դուն:

8. Ինչպե՞ս է կոչվում քաղաքական համակարգը, որտեղ անհատներն իրենց տաղանդի և ջանքեր գործադրելու հիման վրա քաղաքականության ոլորտում ձեռք են բերում կարիերայի առաջընթաց:

ս) Օիլոկրատիա,

ծ) Մերիտոկրատիա,

ճ) Արիստոկրատիա,

զ) Ավտոկրատիա:

9. Ո՞ր պատմական իրադարձությունն է ներկայացնում մարդասիրական միջամտության օրինակ:
- ս) 2014 թվականից սկսած միջազգային ռազմական ինտերվենցիան Իրաքի և Լևանտի իսլամական պետության դեմ,
 - ծ) Ռուսաստանի Դաշնության կողմից Ղրիմի բռնակցումը (անեքսիա) 2014 թվականին,
 - ճ) 1939 – 1945 թավականներին Գերմանիայի կողմից Չեխոսլովակիայի տարածքների գրավումը,
 - Ճ) Սիրիայում 2011 թվականից սկսած քաղաքացիական պատերազմը, որի հետևանքով միլիոնավոր մարդիկ ենթարկվեցին բռնի տեղահանման և ստիպված էին լքել երկիրը:

10. Ո՞ր պարզաբանումն է համապատասխանում արմատականության (ֆունդամենտալիզմ) հասկացությանը:

ս) Անարխիստական ուսմունք, որի հիմնական սկզբունքը պետության միասնությունը խթանել և միևնույն ժամանակ, մշակութային բազմազանությունը պահպանելն է:

ծ) Կրոնական պահպանողականության ձև, որը մարդուց պահանջում է անվերապահորեն կատարել կրոնական պատվիրանները և առանձնանում է տարբեր կրոններ դավանող մարդկանց նկատմամբ անհանդուրժողականությամբ:

զ) Քաղաքացիական ազգայնականության ձև, որն առանձնահատուկ նշանակություն է տալիս էթնիկ տարբերակվածությանը և ամեն կերպ ձգտում է պահպանել այն:

զ) Հասարակական-քաղաքական կարգի հիմնական սկզբունք, որն ընդունում և նպաստում է բազմերանգ տեսակետերի և դիրքորոշումների համագոյակցությանը:

11. Ո՞ր դատողությունն է ճիշտ փոխանցում անթրոպոցենտրիզմի հասկացության իմաստը:

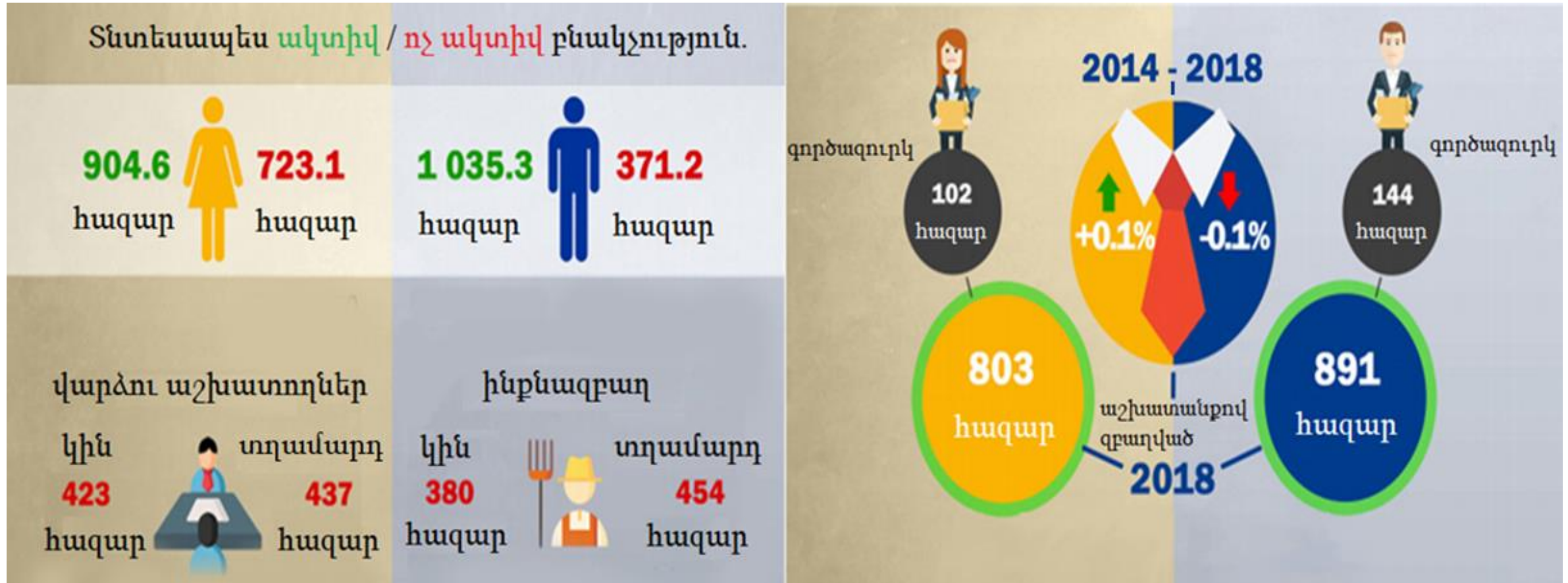
ս) Աստծո ստեղծած արարածներից մարդը բարոյական արժանիքներով օժտված միակ արարածն է, այդ իսկ պատճառով նա իրավունք չունի օգտագործել մյուս արարածներին, որպես միջոց:

ծ) Բնության մեջ չկան հիերարխիաներ, հետևաբար բոլոր արարածները հավասարապես արժեքավոր են և մարդուց պահանջվում է պահպանել այդ հավասարությունը:

ճ) Աշխարհի կենտրոնում կանգնած է մարդը, իսկ բոլոր մյուս արարածները բնության մեջ մարդկային նպատակների իրականացման միջոց են համարվում:

Ճ) Մարդկային արժեքների կենտրոնում ընկած է բնության մասին հոգատարությունն ու էկոլոգիական բալանսի պահպանումը, ինչը խոսում է էվոլյուցիոն զարգացման բարձր աստիճանի մասին:

12. Դիագրամն արտացոլում է Վրաստանի քաղաքացիների 2018 թվականի զբաղվածության ոլորտի վիճակագրությունը («Սաքստատ»).

Ո՞ր դատողությունն է համապատասխանում դիագրամի տվյալներին:

- ա) Տնտեսապես ակտիվ բնակչության շրջանում մեծամասնությունը կանայք են,
- բ) Ինչպես գործազուրկ, այնպեսև զբաղված բնակչության շրջանում մեծամասնությունը տղամարդիկ են,
- գ) Ինչպես զբաղված կանանց, այնպեսև զբաղված տղամարդկանց շրջանում, կեսից ավելին ինքնազբաղ են,
- դ) 2014 թվականից մինչև 2018 թվականը զբաղված տղամարդկանց թիվը փոքր ինչ աճել է, իսկ զբաղված կանանց թիվը փոքր ինչ նվազել:

13. Առաջադրանքում տրված է սահմանափակ կարողություններով անձանց 2014 թվականի զբաղվածության ոլորտի վիճակագրությունը Վրաստանում:

- Վրաստանում զբաղված սահմանափակ կարողություններով անձանց 86,2%-ը համարվում է ինքնազբաղ, իսկ համանման ցուցանիշը մյուս բնակչության շրջանում կազմում է 53,6%:
- Վրաստանում սահմանափակ կարողություններով 96,102 անձանցից 4,571-ը համարվում են վարձու աշխատողներ, ինչ կազմում է զբաղված սահմանափակ կարողություններով անձանց 13.8%-ը:
- Եվրոպական երկրներում սահմանափակ կարողություններով անձանց վարձու աշխատանքով զբաղվածության միջին ցուցանիշը կազմում է 33,6%:

Տվյալների հիման վրա կայացված ո՞ր եզրահանգումն է ճիշտ:

ա) Վրաստանում ինքնազբաղ սահմանափակ կարողություններով անձանց տոկոսային ցուցանիշն ավելի ցածր է, քան եվրոպական երկրներում:

բ) Վրաստանում սահմանափակ կարողություններով անձինք ունեն վարձու աշխատանքով զբաղվելու նույն հնարավորություններն, ինչ բնակչության մյուս հատվածը:

գ) Եվրոպական երկրներում ինքնազբաղ սահմանափակ կարողություններով անձանց տոկոսային ցուցանիշն ավելի ցածր է, քան Վրաստանում:

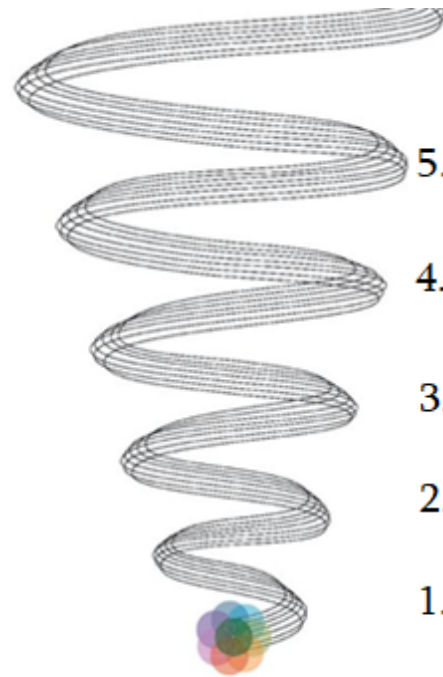
դ) Վրաստանում վարձու աշխատանքով զբաղված սահմանափակ կարողություններով անձանց թիվը գերազանցում է, ինքնազբաղ սահմանափակ կարողություններով անձանց թվին:

Հրահանգ

Հաջորդականության սահմանում (№14)

Առաջադրանքում տրված թվարկացանկը դասավորեք նշված սկզբունքի համաձայն: Պատասխանները գրառեք պատասխանների թերթիկի վրա տրված վանդակներում: Ի նկատի ունեցեք, որ վանդակում գրվում է միայն ընտրված պատասխանի համապատասխան թվանշանը: Միավորների առավելագույն քանակը նշված է առաջադրանքի երկայնքով:

14. (1) Միենայում տրված է կոնֆլիկտի էսկալացիայի «պտուտահողմ»: Դասավորեք կոնֆլիկտի փուլերը, ըստ դրանց սաստկացման:

5. Ծայրահեղ դիրքորոշումների ձևավորում

4. Կոնֆլիկտի հրահրում

3. Դաշինքների ձևավորում

2. Տարաձայնություն

1. Հաղորդակցության խեղաթյուրում

Սկզբնական գործողություն

4*				

* Աղյուսակում նշված է ճիշտ պատասխանը:

Հրահանգ

Համապատասխանության որոշում (N°15-17)

Առաջադրանքում երկու սյունակով տրված է տարբեր տեսակի թվարկացանկ: Որոշեք համապատասխանությունն այս երկու սյունակներում ներկայացված տեղեկատվության միջև: Պատասխանները գրառեք պատասխանների թերթիկում տրված աղյուսակում: Միավորների առավելագույն քանակը նշված է առաջադրանքի երկայնքով:

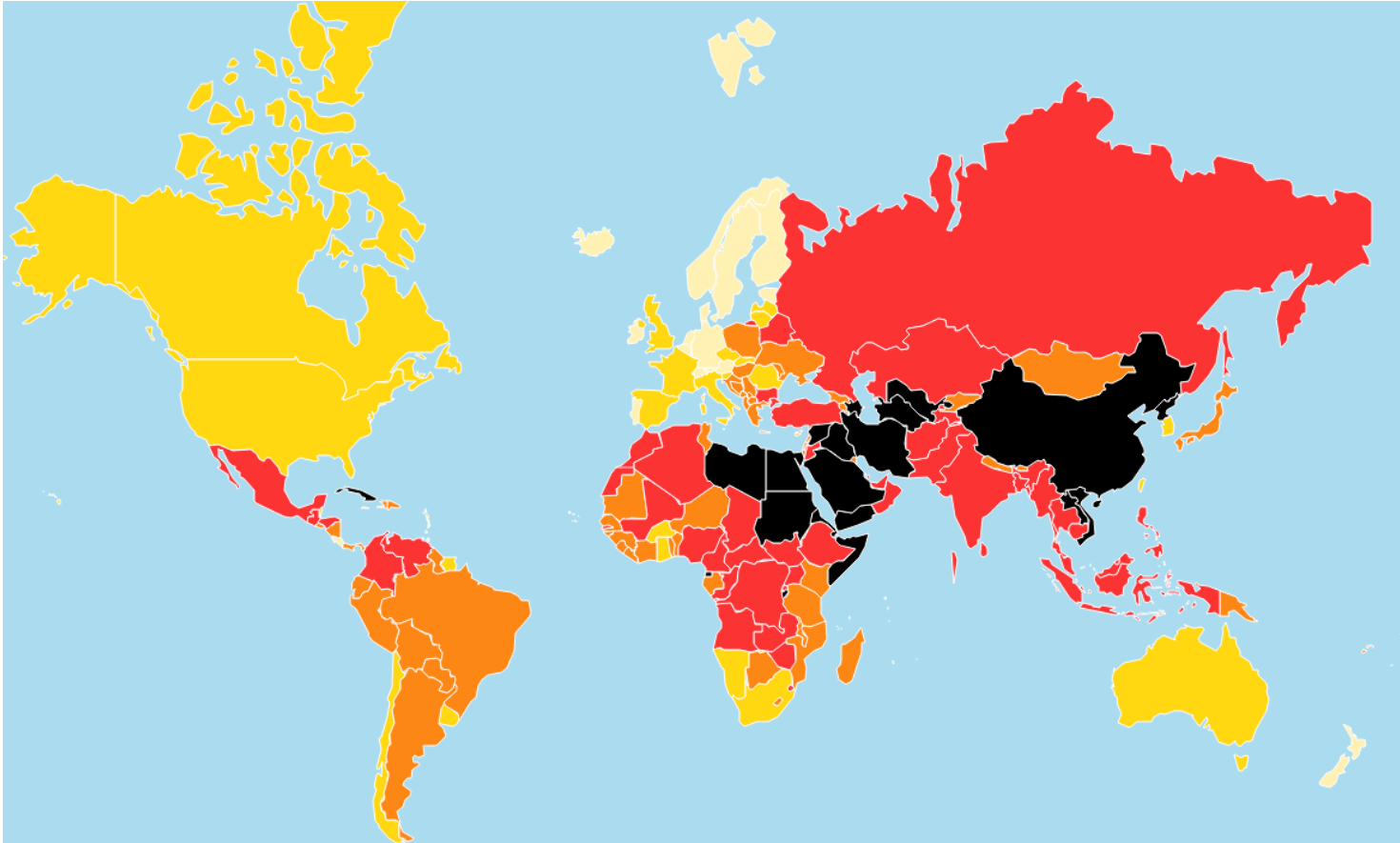
15. (2) Համապատասխանեցրեք I սյունակում ներկայացված յուրաքանչյուր խորհրդանիշը II սյունակում ներկայացված համապատասխան կրոնին.

I. Կրոնական խորհրդանիշներ		II. Կրոններ
ա)	ճ)	1. Դաոսականություն 2. Հինդուիզմ 3. Իսլամ 4. Հուդայականություն
Ն)	Թ)	

16. (2) II սյունակում ներկայացված պատմաքաղաքական համատեքստերը համապատասխանեցրեք I սյունակում ներկայացված նշանաբաններին.

I. Նշանաբաններ	II. Պատմաքաղաքական համատեքստեր
Տ) «Ո՛չ մի հարկ, առանց ներկայացուցչության»	1. Գերմանական նացիոնալ-սոցիալիստական բանվորական կուսակցության նշանաբանը Երրորդ Ռայխի ժամանակաշրջանում
Ծ) «Ամբողջ իշխանությունը Սովետներին»	2. Հակակոմունիստական նշանաբանը Սառը պատերազմի ժամանակաշրջանում
Ճ) «Մե՛կ ազգ, մե՛կ կայսրություն, մե՛կ առաջնորդ»	3. Հարավսլավական պարտիզանների նշանաբանը Երկրորդ Համաշխարհային պատերազմի ժամանակ
Ծ) «Մա՛հ ֆաշիզմին, ազատություն՝ն ազգին»	4. Ամերիկյան գաղութարարների
Չ) «Լավ է մեռած, քան Կարմիր»	հակաբրիտանական տրամադրությունը Ամերիկյան հեղափոխությունից առաջ
	5. Բոլշևիկների նշանաբանը Հոկտեմբերյան հեղափոխության ժամանակ

17. (1) Քարտեզն արտացոլում է աշխարհի երկրներում մամուլի ազատության աստիճանը 2019 թվականի տվյալներով: II սյունակում ներկայացված ազատության աստիճանները համապատասխանեցրեք I սյունակում ներկայացված երկրներին.

I. Երկրներ	II. Ազատության աստիճանը
ա) Կանադա	1. Շատ բարձր
ծ) Թուրքիա	2. Բարձր
ց) Ֆինլանդիա	3. Միջին
զ) Իրան	4. Ցածր
յ) Ուկրաինա	5. Շատ ցածր

Հրահանգ

Մխալի ուղղում (№18)

Առաջադրանքում տրված է տեքստ, որտեղ թույլ են տրված փաստացի սխալներ (տարեթիվ, տերմին, անուն և այլն): Բացահայտեք և ուղղեք դրանք: Բացահայտած սխալը և դրա ուղղած տարբերակը գրառեք պատասխանների թերթիկի վրա տրված աղյուսակում (սխալը՝ I սյունակում, իսկ ուղղած տարբերակը՝ II սյունակում): Ի նկատի ունեցեք, որ յուրաքանչյուր բացահայտված սխալ, իր ուղղված տարբերակի հետ միասին, գնահատվում է 1 միավոր: Միավորների առավելագույն քանակը նշված է առաջադրանքի երկայնքով:

18. (7) Ուշադիր ընթերցեք տեքստը, գտեք և ուղղեք սխալները.

Լիբերալ ժողովրդավարություն

Պատմության ընթացքում, տարբեր պետություններում կառավարման տարբեր ձևեր էին գործում: Այսօրվա դրությամբ տարածված է կառավարման ժողովրդավարական ձևը: «Ժողովրդավարություն» եզրույթը բխում է հին լատիներեն «դեմոկրատիա» բառից, ինչը ենթադրում է, որ կարևոր պետական որոշումները կայացնում են քաղաքացիների մեծամասնության կամքը նախատեսելով: Լիբերալ ժողովրդավարությունը կառավարման այն ձևն է, որտեղ պաշտպանված է անձի ազատությունը, ինչը նշանակում է, որ մեծամասնությունը չունի առանձին քաղաքացիների իրավունքներն անտեսելու իրավունք:

Լիբերալ ժողովրդավարությանը բնորոշ են պարբերական ընտրությունները, իշխանության բաշխումը, կուսակցական մրցակցությունը և պլանային տնտեսության պահանջարկների վրա կենտրոնացած մասնավոր ձեռնարկատիրությունը: Բացի այդ, լիբերալ ժողովրդավարության հիմնարար բնութագրիչներից մեկը խոսքի և արտահայտվելու ազատությունն է, ինչը քաղաքացիներին իրենց համար կարևոր հարցերի շուրջ բանավիճելու հնարավորություն է ընձեռում, որն էլ նպաստում է առաջընթացին և առաջխաղացմանը:

անցնել տեքստի երկրորդ էջին

Ժամանակակից լիբերալ ժողովրդավարությունը սկիզբ է առել XVII-XVIII դարերում Եվրոպայում գոյություն ունեցող ինտելեկտուալ շարժումից, որը կոչվում է Ռենեսանս: Այս ժամանակահատվածից է սկսվել կառավարման ձևերի վերստուգումը, կասկածի տակ առնվեցին կառավարման այն ժամանակվա տարածված ձևերը՝ Հանրապետությունն ու Արիստոկրատիան: Հենց եվրոպացի ինտելեկտուալները բարձացրեցին մարդու ազատության և հավասարության հարցը, ինչը հիմք դրեց ժամանակակից ժողովրդավարական կառավարմանը:

Նույն ժամանակահատվածում գործունեություն վարող Շառլ Լուի դը Մոնտեսքյոյի վաստակն է, օրինակ վերևում հիշատակված իշխանության բաշխման սկզբունքի մշակումը: Այս սկզբունքը ենթադրում է պետական իշխանության բաշխում երեք հետևյալ ճյուղերի՝ օրենսդրական, գործադիր և կառավարական: Թոմաս Հոբսի և Ջոն Լոկի աշխատություններից քաղաքական մտածողության մեջ ներմուծվեց «Քաղաքացիական վիճակ» հասկացությունը, որը նշանակում է մարդկանց կեցությունն առանց պետական իշխանության: Նշված հասկացությունը դարձավ արդարության, օրինականության և պետական իշխանության հարցերը նորովի ըմբռնելու անկյունաքարը:

Ընդհանուր առմամբ, գոյություն ունի երկու տեսակի ժողովրդավարական կառավարում՝ ուղղակի, ինչը պետական որոշումներին ժողովրդի անմիջական մասնակցություն է ենթադրում, և ներկայացուցչական, որտեղ քաղաքացիները իրենց ներկայացուցչությունների միջոցով իրականացնում են իշխանությունը: Թեև, այս վերջինս նույնպես կարող է ներառել անմիջական մասնակցության մեխանիզմներ, ինչպիսին է, օրինակ՝ մորատորիումը:

Հրահանգ

Միսայի ուղղում (№19)

Առաջադրանքում տրված է մեկ թեմայի հետ կապված երկու տեքստ: Երկու տեքստն էլ պարունակում են փաստացի սխալներ: Ձեր խնդիրն է վերլուծել տեքստերը, հայտնաբերել սխալները, և գնահատել տեքստերը նախապես տրված սխեմայով սահմանված չափանիշներով: Գնահատումը գրառեք պատասխանների թերթիկի համապատասխան տեղում: Միավորների առավելագույն քանակը նշված է առաջադրանքի երկայնքով:

19. (6) Առաջադրանքում ներկայացված է «Մարդու իրավունքները» թեմայով երկու տեքստ: Տեքստերը կարող են պարունակել փաստացի սխալներ: Ծանոթացեք տեքստերին, վերլուծեք դրանց բովանդակությունը և գնահատեք առաջարկված չափանիշների համաձայն:

I տեքստ.

Ժամանակակից հասարակության մեջ յուրաքանչյուր ոք ունի իրավունքներ, որոնք օգնում են նրան սեփական անձն իրացնելու գործում: Պետությունը պարտավոր է հարգանքով վերաբերվել և պաշտպանել յուրաքանչյուր մարդու իրավունքները, որոնք հաստատված են իրավական նորմերով:

Մարդու իրավունքները համընդհանուր են, ինչը նշանակում է, որ դրանք հավասարապես վերաբերում են աշխարհի բոլոր մարդկանց: Ելնելով նրանից, որ մարդը ծնված օրվանից տիրապետում է բոլոր այն իրավունքներին, որոնց համար բավական է ուղղակի մարդ լինելը, այդ պատճառով անհնար է առգրավել այդ իրավունքները կամ դադարեցնել դրանց գործողությունը: Սա մատնանշում է այս իրավունքների անձեռնմխելիության սկզբունքը:

Ժամանակագրական դասակարգման համաձայն առանձնացնում են մարդու իրավունքների երեք սերունդ, որոնցից առաջինը մարդու քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքներն են: Այս սերնդին դասվում են մարդու կյանքի, արժանապատվության և պատվի անձեռնմխելիության իրավունքները, ինչպես նաև խոսքի ազատությունը:

Միջազգային մակարդակով մարդու իրավունքների պաշտպանությանը ծառայում են ՄԱԿ-ի կողմից ընդունված մի շարք կոնվենցիաներ: Օրինակ, 1979 թվականին ընդունվեց Կանանց նկատմամբ խտրականության բոլոր ձևերի վերացման մասին կոնվենցիան, իսկ 1948 թվականին՝ Ռասայական խտրականության բոլոր ձևերի վերացման մասին Միջազգային կոնվենցիան:

II տեքստ.

Ժողովրդավարական երկրում մարդու ինքնաիրացման համար անհրաժեշտ է պաշտպանել մարդու իրավունքները: Պետությունը պարտավոր է հարգանքով վերաբերվել յուրաքանչյուր մարդու իրավունքներին և իրավական պատասխանատվություն ստանձնել դրանց իրականացման համար:

Մարդու իրավունքների դասակարգման համար ընդունված է ժամանակագրական բաշխում երեք սերնդի: Առաջին սերնդի իրավունքներում դիտարկում են մարդու այն քաղաքացիական-քաղաքական իրավունքները, ինչպիսիք են ձայն տալու իրավունքը, արդար դատարանի իրավունքը, անձնական կյանքի անձեռնմխելիությունը և այլն: Երկրորդ սերնդի իրավունքները կոլեկտիվ բնույթ են կրում և նրանց հիմքն է համարվում համերաշխության գաղափարը:

Մարդու իրավունքները ունիվերսալ բնույթ են կրում և միաժամանակ, փոխկախվածության մեջ են, ինչը նշանակում է, որ բոլոր իրավունքները միասնության մեջ պայմանավորում են համակարգի հաշվեկշիռն ու դրանց իրականացման հնարավորությունը: Հարկ է նշել նաև, որ մարդու իրավունքները անօտարելի են:

Պետությունները միմյանց հետ համագործակցության հիման վրա ընդունում են կոնվենցիաներ, որոնց հիման վրա ստանձնում են պարտականություններ՝ կոնվենցիայով նախատեսված իրավունքները պաշտպանելու համար: Օրինակ, միջազգային մակարդակով, 1966 թվականին Միավորված ազգերի կազմակերպության կողմից ընդունվեց Երեխաների իրավունքների կոնվենցիան, որի հիման վրա բոլոր երկրները ստանձնեցին պարտականություն՝ հարգանքով վերաբերվել և ապահովել իրենց իրավասության ներքո գտվող յուրաքանչյուր երեխայի կոնվենցիայով նախատեսված բոլոր իրավունքները, առանց որևէ խտրության:

Ծանոթացեք գնահատման սխեմային և երկու տեքստը գնահատեք տրված չափանիշների համաձայն: Գրեք համապատասխան միավոր գնահատման սխեմայի յուրաքանչյուր չափանիշի համար առանձին-առանձին:

	I. Չափանիշներ	II. Առավելագույն միավոր	III. Միավորներ շնորհելու սկզբունք
A.	Մարդու իրավունքների սերունդներ	3	Յուրաքանչյուր ճիշտ <u>բացատրված</u> իրավունքների սերունդը՝ 1 միավոր
B.	Մարդու իրավունքների սկզբունքներ	3	Յուրաքանչյուր ճիշտ <u>անվանած</u> և <u>բացատրված</u> սկզբունքը՝ 1 միավոր
C.	Մարդու իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի հիմնական կոնվենցիաներ	4	Յուրաքանչյուր ճիշտ <u>անվանած</u> և <u>թվագրած</u> կոնվենցիան՝ 1 միավոր

Ձեր կողմից շնորհված միավորները գրեք պատասխանների թերթիկում տրված աղյուսակում.

		A	B	C
19.1	I տեքստի գնահատում			
19.2	II տեքստի գնահատում			

[Վերադառնալ I տեքստին](#)

[Վերադառնալ II տեքստին](#)

Հրահանգ

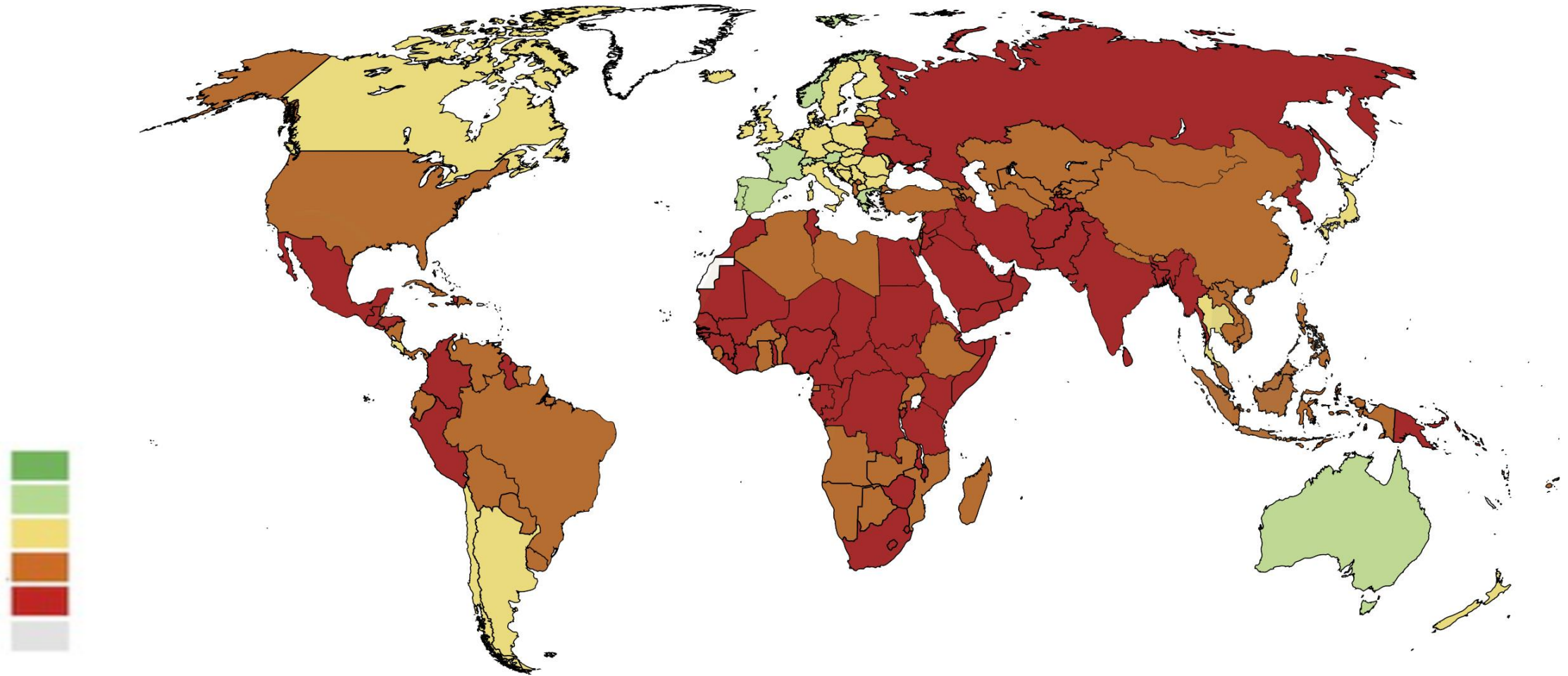
Առաջադրանք՝ Բաց վերջավորությամբ (№ 20, 21.2, 21.3, 22, 23, 24, 25.4-25.7)

Առաջադրանքում տրված է հարց, որին կցված չեն ենթադրական պատասխաններ: Ուշադրությամբ կարդացեք առաջադրանքի պայմանը և հարցը: Պատասխանը պետք է լինի հարցին համարժեք և կոնկրետ: Պատասխանը գրառեք պատասխանների թերթիկի համապատասխան տեղում: Միավորների առավելագույն քանակը նշված է յուրաքանչյուր առաջադրանքի երկայնքով:

20. (4) Միևնան ոչ լիարժեք կերպով արտացոլում է միջազգային կազմակերպությունների մասին տեղեկատվությունը: Լրացրեք սխեմայի դատարկ վանդակները:

Միջազգային կազմակերպություն	Հիմնադրման տարեթիվը	Շտաբ-բնակարանը	Վրաստանի կարգավիճակը նշված կազմակերպության մեջ
Միավորված ազգերի կազմակերպություն	20.1	Նյու Յորք	Անդամակցում է 1992 թվականից
20.2	1949	Բրյուսել	Չի համարվում անդամ
Եվրոպայի Խորհուրդ	1949	20.3	Անդամակցում է 1999 թվականից
Եվրասիական տնտեսական միություն	2015	Մոսկվա	20.4

21. (3) Ներկայացված է Աշխարհի քարտեզը, որին արտացոլում է 2019 թվականի տվյալները: Քարտեզի վերլուծության հիման վրա պատասխանեք հարցերին.

21.1 Ի՞նչ է արտացոլում ներկայացված քարտեզը:

- ա) Կանանց ֆիզիկական անվտանգությունը,
- ծ) Մարդկային զարգացման ինդեքսը,
- ց) Դատարանի ազատությունը,
- զ) Ալկոհոլի օգտագործումը:

21.2 Անվանեք երկու երկիր հետխորհրդային տարածքից, որտեղ քարտեզի տվյալների համաձայն ամենավատ դրությունն է:

21.3 Քարտեզի տվյալների կիրառմամբ որոշեք, թե ի՞նչ վիճակ է Վրաստանում և դատողություններ արեք այս երևույթը պայմանավորող պատճառների մասին:

22. (5) Առաջադրանքում տրված է դպրոցական նախագծի նպատակի, խնդիրների և իրականացման ուղիների ոչ լիարժեք տարբերակը: Դպրոցական նախագծի տրված հատվածին ավարտուն տեսք տալու համար առաջադրանքները կատարեք հետևյալ հաջորդականությամբ.

- I. Որոշեք և գրառեք I խնդիրը, ելնելով աղյուսակում տրված իրականացման ուղիների թվարկացանկից (*Առաջադրանք 22.2*)
- II. Գրեք իրականացման երեք տարբեր ուղի, որոնք Ձեր կարծիքով, նպաստում են աղյուսակում տրված II խնդրի կատարմանը (*Առաջադրանք 22.3*)
- III. Որոշեք և գրառեք նախագծի նպատակը, որին հնարավոր է հասնել նախագծի խնդիրների և դրանց իրականացման ուղիներից ելնելով: (*Առաջադրանք 22.1*)

22.1	<u>Նախագծի նպատակը.</u> <i>(Գրեք նպատակը, որին հնարավոր է հասնել տրված խնդիրներից և իրականացման ուղիներից ելնելով)</i>
22.2	<u>Նախագծի I խնդիրը.</u> <i>(Որոշեք և գրեք կոնկրետ խնդիր, ելնելով I խնդրի իրականացման ուղիներից)</i> <u>Նախագծի II խնդիրը.</u> <i>Աշակերտների մոտ ձևավորել դրական տրամադրություն օրենքի գերակայության սկզբունքի նկատմամբ:</i>
22.3	<u>I խմբի իրականացման ուղիներ</u> 1. Անցկացնել դասախոսություն «Մարդու արժանապատվությունն ու մարդու իրավունքները» 2. Բարձր դասարանի աշակերտների հետ անցկացնել բանավեճ «Քաղաքացի և պետություն» թեմայով 3. Կազմակերպել աշակերտների կոնֆերանս «Իրավական պետության սկզբունքները» թեմայով <u>II խմբի իրականացման ուղիներ</u> <i>(Գրեք տրված խնդրի իրականացման երեք տարբեր ուղի)</i> 1. 2. 3.

23. (3) Ծանոթացեք 1907 թվականին հրատարակված ֆրանսիական ամսագրի կազմին պատկերված պատկերազարդմանը և պատասխանեք հարցերին.

23.1 Անվանեք և բացատրեք դպրոցի հետ կապված ի՞նչ երևույթ է նկարագրված նկարում:

23.2 Բերեք այս երևույթի դեմ մեկ փաստարկ:

23.3 Դատողություններ արեք, որքանո՞վ արդիական է նման երևույթը Վրաստանի համար և ի՞նչ դեր է կատարում օրենսդրությունը այն կարգավորելու գործում:

24. (5) Ծանոթացեք տեքստին և կատարեք առաջադրանքը ստորև ներկայացված ցուցումների համապատասխան.

«Գոյություն ունեն նաև ուրիշներին օգուտ բերող շատ դրական գործողություններ և մարդկանց արդարացիորեն կարող են ստիպել կատարել դրանք. Այդպիսին է դատական նիստին ցուցմունք տալը, սեփական ավանդի ներդնումը հասարակական անվտանգության կամ ցանկացած այլ ընդհանուր գործում, որն անհրաժեշտ է այն հասարակության շահերի համար, որի հովանավորությունից նա օգտվում է: Բացի այդ, անհատական աջակցության որոշակի գործողություններ կատարելը, ինչպիսիք են եղբայրակցի կյանքը փրկելը կամ անպաշտպանի նկատմամբ չարագործությունը կանխելու նպատակով միջամտելը: Մարդուն արդարացիորեն կարող ենք ստիպել հասարակության առաջ պատասխան տալ այն գործողությունները չկատարելու համար, որոնց կատարումը ակնհայտորեն նրա պարտականությունն է: Մարդն ուրիշներին կարող է վնաս պատճառել ոչ միայն իր գործողություններով, այլ նաև իր անգործունեությամբ, և երկու դեպքում էլ արդարացի է ստիպել նրան պատասխան տալ մարդկանց վնաս պատճառելու համար»:

Ազատության մասին, Ջոն Ստյուարտ Միլ, 1806-1873 թթ.

24.1 Ելնելով տեքստից որոշեք և անվանեք բանավեճի թեման: Դատողություններ արեք տվյալ տեքստի հետ Ձեր ընտրած բանավեճի թեմայի համապատասխանության և արդիականության մասին:

24.2 A. Անվանեք երկու փաստարկ բանավեճի ընթացքում ծագած դիրքորոշումը պաշտպանելու համար:

B. Անվանեք երկու փաստարկ բանավեճի ընթացքում ծագած դիրքորոշումը հերքելու համար:

(Յուրաքանչյուր փաստարկ պետք է կրի էականորեն անկախ միտք)

25. (8) Վերլուծեք ներկայացված աղբյուրները և պատասխանեք հարցերին.

Աղբյուր N1

«Փոխադարձ կախվածությունը ժամանակակից աշխարհը բնորոշող կողմն է. մասնավորապես, տնտեսական ոլորտում՝ տարբեր գների միջև, տարբեր արդյունաբերությունների և տարբեր երկրների միջև, ավելի լայն հասարակության մեջ՝ տնտեսական և մշակութային գործունեության միջև, բարեգործական և հասարակական գործունեության միջև: Հասարակության կարգավորման հարցում՝ տնտեսական և քաղաքական կարգերի, տնտեսական և քաղաքական ազատությունների միջև: Միջազգային տեսանկյունից նույնպես, տնտեսական գործարքները հատվում են քաղաքական գործարքների հետ: Միջազգային առևտրի ազատությունը ներդաշնակ հարաբերություններ է հաստատում ազգերի միջև, որոնք տարբերվում են մշակույթով և ինստիտուցիաներով, այնպես ինչպես առևտրի ազատությունը երկրի ներսում՝ հաստատում է ներդաշնակ հարաբերություններ անհատների միջև, որոնք միմյանցից տարբերվում են հավատքով, տրամադրություններով և հետաքրքրություններով: Ազատ առևտրի աշխարհում, այնպես, ինչպես ազատ առևտուր ունեցող ցանկացած երկրում, գործարքներ կնքվում են մասնավոր ներկայացուցիչների՝ անհատների, բիզնես ձեռնարկատիրությունների, բարեգործական կազմակերպությունների միջև: Պայմանները, որոնցով կնքվում են ցանկացած գործարքներ, համաձայնեցված են գործարքին մասնակցող բոլոր կողմերի հետ: Գործարք չի կնքվում, քանի դեռ բոլոր կողմերը չեն համոզվում իրենց շահավետության մեջ: Արդյունքում, տեղի է ունենում տարբեր կողմերի շահերի ներդաշնակում: Կանոն է համարվում համագործակցությունը, այլ ոչ թե կոնֆլիկտը»:

Միլթոն Ֆրիդման «Ընտրության ազատություն», 1980 թվական

Աղբյուր N2

«Մեր սերունդը մոռացել է, որ մասնավոր սեփականության վրա հիմնված կարգ ու կանոնը ազատության ամենակարևոր երաշխիքն է: Իսկ դա այդպես է, միայն այն պատճառով, որ արտադրության միջոցների կառավարումը բաշխված է բազմաթիվ անկախորեն գործող մրցակից մարդկանց միջև, որոնք անձամբ են որոշում, թե ինչպես է պետք վարվել: Երբ արտադրության միջոցները միայն մեկի ձեռքում են, նույնիսկ եթե դա «հասարակությունն» է, որպես միասնական ամբողջականություն կամ բռնապետ, ով էլ իրականացնի այդ վերահսկողությունը, նա մեր վրա ունի լիարժեք իշխանություն: Այն, ինչ կոչվում է տնտեսական իշխանություն, կարող է դառնալ հարկադրանքի միջոց մասնավոր անձանց ձեռքում ևս, թեև այն երբեք չի տարածվի մարդկանց ամբողջ կեցության վրա: Սակայն, այն դեպքում, երբ տնտեսական իշխանությունը կենտրոնացված է, որպես քաղաքական իշխանության որոշակի զենք, ապա այն հաստատում է այն աստիճանի կախվածություն, որը դժվար թե տարբերվում է ստրկությունից»:

Ֆրիդրիխ Ավգյուստ Ֆոն Հայեկ, «Ճանապարհ դեպի ստրկություն», 1944 թվական

Աղբյուր N3

«Մրցակցության դրական արդյունքների կիրառմանը չի խանգարում պետության միջամտությունը որոշակի հարցերում: Օրինակ՝ աշխատանքային ժամերի սահմանումը և որոշ սանիտարական նորմերի հաստատումը, կենցաղային ապահովման բազմակողմանի աճող համակարգի արմատավորումը, հնարավոր է լիովին համապատասխանի մրցակցության կանոնների պահպանմանը: Սակայն, կան նաև այնպիսի ոլորտներ, որտեղ մրցակցությունն անհնար է: Օրինակ, անտառահատման վտանգավոր հետևանքները կամ արտադրության արտանետումների հետ կապված գործոնները չեն կարող սահմանափակվել միայն մասնավոր սեփականատիրոջ իրավունքների դիտարկմամբ: Սակայն այն, որ կառավարության հրահանգները պետք է կիրառենք այնտեղ, որտեղ մրցակցությունը կատարյալ չէ, բոլորովին էլ չի վկայում այն մասին, որ մենք պետք է ճնշենք մրցակցությունն այնտեղ, որտեղ հնարավոր է այն իրագործել: Ստեղծել այնպիսի պայմաններ, որոնք հնարավորության սահմաններում կդարձնեն մրցակցությունն արդյունավետ, ինչպիսիք են կեղծումից և խարդախությունից պաշտպանությունը, մենաշնորհների կանխարգելումը, այն խնդիրներն են, որոնց լուծումը ստեղծում է կառավարական գործունեության լայն և անտարակույս ասպարեզ»:

Ֆրիդրիխ Ավգյուստ Ֆոն Հայեկ, «Ճանապարհ դեպի ստրկություն», 1944 թվական

25.1 Ըստ Միլթոն Ֆրիդմանի տեքստի՝

- Տ) Քաղաքականության և տնտեսության ոլորտները իրարից սահմանազատված ոլորտներ են:
- Ծ) Տնտեսական հարաբերություններում հնարավոր չէ իրականացնել գործարք, եթե կողմերը միմյանցից տարբերվում են հավատով, տրամադրություններով և հետաքրքրություններով:
- Ճ) Միջազգային առևտրում, որտեղ հատվում են պետությունների տնտեսական շահերը, կոնֆլիկտն անխուսափելի է:
- Թ) Ազատ առևտուրը նպաստում է կոոպերացիային, ինչպես երկրի ներսում, այնպես տարբեր երկրների միջև:

25.2 N2 աղբյուրի համաձայն՝

- ս) Կենտրոնացված տնտեսական համակարգը քաղաքական իշխանության զենքն է, որը վտանգ է ստեղծում մարդու ազատությանը:
- ծ) Ելնելով նրանից, որ տնտեսական գործունեությունը կապված է ռիսկերի հետ, գերադասելի է, որ այն վերահսկի պետությունը:
- ժ) Ելնելով նրանից, որ մարդիկ նույն միջավայրում են ապրում և ձգտում են ընդհանուր նպատակին, նշանակություն չունի նրանք անհատականորեն են ներգրավված տնտեսական գործունեությանը, թե դա իրականացնում է պետությունը:
- զ) Երկրում բռնապետություն չարմատավորվելու նպատակով, արտադրության միջոցներին առանձին քաղաքացիների փոխարեն պետք է տիրապետի ամբողջ հասարակությունը՝ որպես միասնություն:

25.3 N3 աղբյուրի համաձայն՝

- ս) Պետության գլխավոր խնդիրը մասնավոր սեփականատերերի իրավունքները պաշտպանելն է, տնտեսության աճն ապահովելու նպատակով:
- ծ) Կատարյալ տնտեսությունն արմատավորելու համար, պետությունը պետք է կարողանա հաստատել ընդհանուր սեփականության վերահսկողություն:
- ց) Որոշ տնտեսական գործունեություններ պետությունը մասամբ կարող է վերահսկել, չխախտելով մրցակցության կանոնները:
- ղ) Այն խնդրահարույց հարցերը, ինչպիսին է անտառահատման և արտադրության արտանետումների հաղթահարումն առավել արդյունավետորեն հնարավոր է լուծել այն դեպքում, եթե այդ մասին հոգ տանեն մասնավոր սեփականատերերը:

- 25.4** N3 աղբյուրում Հայեկը խոսում է մրցակցության նշանակության մասին: Անվանեք երկու դրական երևույթ, որը երկրի տնտեսության մեջ ուղեկցվում է մրցակցության առկայության հետ:
- 25.5** Ինչպես եք կարծում, ինչո՞ւ կարող է արմատավորել «ստրկությանը» համանման կախվածություններ տնտեսական իշխանության կենտրոնացումը:
- 25.6** Ի՞նչ բացասական հետևանք կարող է լինել, եթե պետությունն ընդհանրապես չկարգավորի քաղաքացիների տնտեսական գործունեությունը:
- 25.7** Նախատեսելով Վրաստանի նորագույն պատմությունը, ի՞նչ տնտեսաքաղաքական ոիսկերի հետ է կապված միջազգային առևտուրը: Քննարկեք այդ ոիսկերը հաղթահարելու ուղիներից մեկը: